

Esence a esencialismus

„Essentia“ je latinským překladem jednak řeckého *úsiá*, jednak (Aristotelova) *ti én einai*; do češtiny se obvykle překládá jako „bytnost“. V pozadí je myšlenka, že všechny skutečnosti si jsou podobny v tom, že „jsou“, ale že přesto každá skutečnost se něčím od jiných skutečností liší. Chceme-li tedy blíže určit, o jakou skutečnost jde, musíme se soustředit na její „bytnost“, což znamená: na její vlastnosti. V tomto významu ovšem nelze za vlastnost skutečnosti považovat to, že „jest“, tedy že se vyskytuje mezi jinými skutečnostmi v daném světě; pak mluvíme o ‚existenci‘. Scholastika vedle toho trvala na „úměře“: esence má se k existenci jako možnost (potentia) ke skutečnosti (actus). – Základní chybou uvedeného myšlenkového přístupu (pojetí) je nikterak nezdůvodněný předpoklad, že to, čím určitá věc (skutečnost) „jest“, je pro ni charakteristické jako pro „celek“, což znamená, že je pro ni charakteristické po celou dobu její „existence“ (pro nás raději „bytí“). Bytí každé „pravé“ skutečnosti však je pohybem uskutečňování, tj. je událostným děním, při němž se vlastnosti oné skutečnosti nějak mění. Právě proto nelze upřesnit to, čím ta věc jest, jako něco jednoznačného a trvalého, na proměnách a tedy na čase nezávislého.

(Písek, 160114-1.)